

AL. MOŢEV, (TAKTOVETE S HEMIOLNO UDĀLJENI VREMENA V ZAPISTI NA BĀLGARSKITE FOLKLORISTI [Măsurile cu timpi prelungiți hemiolice în notațiile folcloriștilor bulgari]

Extras din «*Îzvestia na Institutata za muzica*», II, III, Sofia 1956 — p. 319—350.

În acest articol, cunoscutul muzicolog bulgar Al. Moțev expune preocupările de ordin practic și teoretic ale folcloriștilor și muzicologilor bulgari în domeniul ritmului. El insistă asupra particularităților ritmice ale muzicii populare bulgare care o deosebesc de muzica popoarelor vecine și în deosebi de muzica occidentală.

Aruncînd o privire retrospectivă asupra culegerilor și studiilor specialiștilor bulgari, autorul observă că folclorul muzical bulgar devine o știință în secolul nostru, după apariția studiului renumitului compozitor și teoretician Dobri Hristov: «*Ritmicinite osnovi na bālgarskata narodna muzica*» (Bazele ritmice ale muzicii populare bulgare), publicat în 1913, în vol. 27 din «*Sborniți za narodni umatvorenia i narodopis*» (Culegeri de opere și producții ale geniului popular). Această valoroasă și impozantă colecție de melodii notate după auz sau transcrise după înregistrări sonore — culegerea melodiilor începuse deja cu 30 ani mai înainte — a fost publicată în editura Academiei de Științe și Asociația Oamenilor de Litere Bulgari.

Dar preocupările de ordin practic și teoretic ale specialiștilor bulgari sînt mai vechi. Încă din secolul trecut se începuse notarea melodiilor populare în 5/8: Șumen A. A. Stoianov în «*Nardna pesnopoica na noti*» (Colecția de cîntece populare notate), 1886, apoi Al. Konev, A. Bucureșliev etc.; în 1889 se transcriu primele melodii în 7/8 (A. A. Stoianov, I. Klinkov, Em. Manolov) și în 1894 în 9/8 (R. Kodjemenov, Em. Manolov etc.).

Studiile lui K. Mahan și P. G. Gaidarov aduc o contribuție importantă în acest domeniu. Autorii subliniază diferența între măsurile 2/4 și 3/8 ca și între 3/8 și 7/8.

Al. Moțev privește ca o realizare de o mare valoare stabilirea de către D. Hristov și ceilalți muzicologi bulgari a măsurilor hemiolice, alături de cele izometrice și diplazice.

Prin măsurile cu timpi prelungiți hemiolice, muzicologii bulgari înțeleg măsurile formate din două unități de durată (lungă și scurtă) în raport aritmetic «*irracional*» de 2/3, ritm numit de Béla Bartók «*bulgăresc*» iar de C. Brăiloiu «*aksak*» (în «*Le rythme aksak*», publicat în 1952, la Abbeville)

În studiul său, D. Hristov semnalează următoarele măsurile cu timpi prelungiți hemiolici existente în cîntecul popular bulgar:

$$\frac{5}{16} - \frac{2+3}{16}$$

$$\frac{7}{16} - \frac{2+2+3}{16}; \frac{3+2+2}{16}; \frac{2+3+2}{16}$$

$$\frac{8}{16} - \frac{3+2+3}{16}$$

$$\frac{9}{16} - \frac{2+2+2+3}{16}; \frac{2+3+2+2}{16}$$

$$\frac{10}{16} - \frac{2 + 3 + 2 + 3}{16}; \frac{3 + 2 + 2 + 3}{16}$$

$$\frac{11}{16} - \frac{2 + 2 + 3 + 2 + 2}{16}$$

$$\frac{12}{16} - \frac{2 + 2 + 3 + 2 + 3}{16}; \frac{3 + 2 + 2 + 2 + 3}{16}$$

$$\frac{13}{16} - \frac{2 + 3 + 2 + 2 + 2 + 2}{16}$$

$$\frac{14}{16} - \frac{5(2 + 3) + 9(2 + 2 + 2 + 3)}{16}; \frac{9(2 + 2 + 2 + 3) + 5(2 + 3)}{16}$$

Dintre acestea măsurile de 8/16, 10/16, 11/16, 12/16, 13/16, și 14/16 au fost menționate pentru prima dată de Dobre Hristov, în timp ce măsurile 5/16, 7/16 și 9/16 erau adoptate numai în practică.

Cunoașterea și folosirea măsurilor hemiolice au îmbogățit teoria muzicii cu forme metrice noi și în același timp a ușurat notarea melodiilor.

Controversele numeroase pe care le-a suscitat notarea unor ritmuri caracteristice sînt foarte naturale, fiind cunoscută extraordinara bogăție de combinații ritmice, tipice, din muzica populară bulgară.

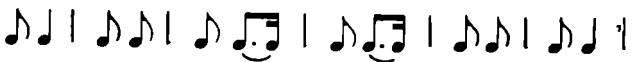
Însă deosebirea în notarea acestor ritmuri caracteristice constă numai în evaluarea diferită a timpilor prelungiți. Astfel unii folcloriști consideră această prelungire ca diplazică

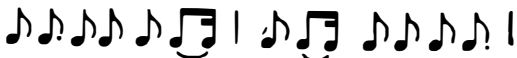
sau – unitățile de durată fiind în raport aritmetic rațional de 1:2 sau 2:1, în timp

ce D. Hristov și continuatorii săi, ca o prelungire hemiolică sau

Ritmul de exemplu este notat de A. A. Stoianov în 7/8 iar de

D. Hristov în 13/16

De asemenea ritmul este scris de Klínkov în măsuri alternative de 3/8, 2/8, 3/8 – prelungirea timpilor fiind considerată de

acesta diplazică – iar de D. Hristov în 14/16

(prelungirea fiind considerată hemiolică).

În trecut aceste ritmuri erau scrise în măsuri alternative de 2/4 cu 3/4, 2/8 cu 3/8 etc.

Controversele dintre muzicologi și folcloriști se oglindesc și în operele compozitorilor bulgari. Astfel melodii din același gen ritmic sînt scrise de aceștia în măsuri diferite: 5/16 sau 3/8; 13/16 sau 7/8 etc.

După D. Hristov folcloriștii și teoreticienii bulgari au continuat cercetarea problemelor ritmice. Ei utilizează astăzi forme metrice noi, notate în măsuri alternative: 5/8 + 9/8; 8/8 + 11/8; 5/8 + 12/8 etc.

Articolul muzicologului Al. Moțev oferă cititorilor posibilitatea de a cunoaște bogăția ritmică a muzicii populare bulgare ca și realizările teoreticienilor și folcloriștilor bulgari în acest domeniu.

EMILIA COMIȘEL